

Thực trạng kĩ năng thoát hiểm và nhu cầu giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho học sinh tiểu học Hà Nội

Phan Văn Kha

Email: pvkha@moet.edu.vn
Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
101 Trần Hưng Đạo, Hoàn Kiếm,
Hà Nội, Việt Nam

TÓM TẮT: *Bối cảnh kinh tế - xã hội, môi trường thay đổi với những tác động đa chiều, phức tạp, ảnh hưởng tới quá trình hình thành và phát triển nhân cách của thế hệ trẻ. Theo thống kê, số lượng các vụ thương tích ngày càng tăng ở trẻ em. Mỗi năm có rất nhiều trẻ em đứng trước nguy cơ thiếu an toàn mà nguyên nhân xuất phát từ tai nạn giao thông, hỏa hoạn, đuối nước, bạo lực, lừa đảo... Đây là hồi chuông cảnh báo đối với gia đình, nhà trường và xã hội nếu không có biện pháp phòng ngừa cũng như trang bị kiến thức, kĩ năng thoát hiểm cho học sinh. Giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho học sinh sẽ giúp các em vượt qua những tình huống khó khăn trong cuộc sống là nhiệm vụ đặc biệt quan trọng của ngành Giáo dục và của toàn xã hội. Bài viết tập trung phân tích, làm sáng tỏ bản chất và nội hàm một số khái niệm công cụ và phân loại hệ thống các tình huống nguy hiểm và kĩ năng thoát hiểm của học sinh, thực trạng kĩ năng thoát hiểm và nhu cầu cần giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho học sinh tiểu học Hà Nội, làm cơ sở cho việc thiết kế chương trình và tổ chức các hoạt động giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho học sinh.*

TỪ KHÓA: *Kĩ năng sống, kĩ năng thoát hiểm, giáo dục kĩ năng thoát hiểm.*

→ Nhận bài 07/6/2023 → Nhận bài đã chỉnh sửa 16/7/2023 → Duyệt đăng 15/8/2023.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12310811>

1. Đặt vấn đề

Giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho học sinh tiểu học Hà Nội nhằm trang bị cho học sinh những kĩ năng thoát hiểm cơ bản, cần thiết, phù hợp với đặc điểm lứa tuổi và nhu cầu giáo dục của học sinh; phù hợp với điều kiện và môi trường sống, học tập của các em; phù hợp với điều kiện văn hóa, kinh tế, xã hội và yêu cầu giáo dục của thủ đô, giúp các em có thể sống an toàn, khỏe mạnh, hạnh phúc trong hiện tại và tương lai. Giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho học sinh tiểu học có thể được thực hiện theo hai con đường: thông qua các hoạt động trải nghiệm và lồng ghép trong dạy học các môn học. Nghiên cứu và làm rõ các loại tình huống nguy hiểm thường gặp và có thể gặp đối với học sinh tiểu học trên địa bàn Thành phố Hà Nội, đánh giá về trình độ nhận thức và thực trạng các kĩ năng thoát hiểm của các em khi gặp các tình huống nguy hiểm xảy ra, làm cơ sở để xác định nhu cầu giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho các em.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Các phương pháp nghiên cứu lí luận được sử dụng với việc tổng hợp, phân tích, khái quát hoá các vấn đề lí luận để xây dựng khung lí thuyết và mô hình nghiên cứu. Đồng thời, nghiên cứu sử dụng phương pháp khảo sát bằng bảng hỏi và tọa đàm, phỏng vấn sâu các nhóm đối tượng. Mẫu khảo sát được chọn đảm bảo tính đại diện cho vùng thành thị, nông thôn, vùng sâu theo hình

thức lựa chọn ngẫu nhiên. Tổng số đối tượng khảo sát bằng phiếu hỏi là 1313 người, trong đó có: 900 học sinh tiểu học, 180 giáo viên, 36 hiệu trưởng và phó hiệu trưởng, 180 cha mẹ học sinh đại diện cho 18 trường tiểu học của 6 quận, huyện thành phố Hà Nội (Hoàn Kiếm, Ba Đình, Đống Đa, Tây Hồ, Sóc Sơn, Đông Anh). Nhóm nghiên cứu đã tọa đàm, phỏng vấn hơn 60 người đại diện cho cán bộ quản lí cấp sở/phòng giáo dục, hiệu trưởng, phó hiệu trưởng các trường tiểu học (gọi chung là cán bộ quản lí), giáo viên, học sinh tiểu học và cha mẹ học sinh. Số liệu sau khi khảo sát được xử lí bằng phần mềm SPSS và phân tích thống kê mô tả sử dụng các chỉ số: tỉ lệ phần trăm, điểm trung bình.

2.2. Một số khái niệm và phân loại các tình huống nguy hiểm, cần thoát hiểm

2.2.1. Một số khái niệm

Vận dụng, kế thừa một số khái niệm có liên quan như: Kĩ năng và kĩ năng sống, tình huống nguy hiểm, kĩ năng thoát hiểm đã được các tác giả đề cập trong các công trình khoa học trong và ngoài nước [1],[2],[3],[4],[5], chúng tôi đưa ra một số khái niệm phù hợp với nghiên cứu này, được trình bày cụ thể dưới đây:

Kĩ năng: Là khả năng vận dụng những kiến thức và kinh nghiệm vào giải quyết một nhiệm vụ cụ thể trong thực tiễn. Kĩ năng được hình thành qua quá trình luyện tập, thực hành, thông qua các hoạt động trải nghiệm trong thực tiễn.

Kĩ năng sống: Là kĩ năng cần thiết cho cuộc sống hàng ngày của con người. Kĩ năng sống là khả năng ứng xử phù hợp với môi trường xung quanh (môi trường xã hội, môi trường tự nhiên, môi trường kĩ thuật, công nghệ).

Tình huống: Là sự việc xảy ra tại một nơi, trong một thời gian cụ thể, buộc người ta phải suy nghĩ, có hành động phù hợp. Tình huống thường được gắn những thông tin, dữ kiện có thật trong cuộc sống ở quá khứ hoặc hiện tại nhưng cũng có thể trong dự báo hoặc giả định trong tương lai.

Tình huống nguy hiểm: Là tình huống xảy ra tại một nơi, trong một thời gian cụ thể, có nguy cơ dẫn đến nguy hiểm, thậm chí nguy hiểm đối với tính mạng, buộc người ta phải suy nghĩ nhanh, hành động phù hợp để đối phó.

Kĩ năng thoát hiểm: Là một bộ phận của kĩ năng sống. Kĩ năng thoát hiểm là kĩ năng ứng phó, xử lí của con người trong các tình huống khó khăn, khẩn cấp, nguy hiểm có thể xảy ra để vượt qua và bảo vệ được sức khỏe, đảm bảo an toàn tính mạng bản thân và những người xung quanh.

Giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho học sinh: Là tổ hợp các hoạt động của nhà trường, gia đình và cộng đồng, nhằm nâng cao nhận thức, hướng dẫn các em những điều cần phải tránh và rèn luyện cho các em những kĩ năng thoát hiểm cơ bản xử lí các tình huống nguy hiểm trong cuộc sống.

2.2.2. Phân loại các tình huống nguy hiểm cần thoát hiểm

Tùy theo tính chất của các tình huống nguy hiểm, cần thoát hiểm, có thể phân ra 3 nhóm tình huống, gồm:

Nhóm các tình huống cần thoát hiểm trong môi trường tự nhiên, bao gồm: Nguy cơ bị đuối nước; hỏa hoạn; thiên tai (bão, lũ, lụt, động đất, sạt lở đất...).

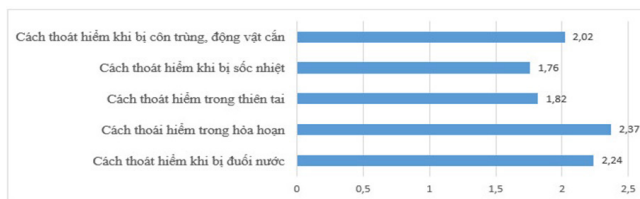
Nhóm các tình huống cần thoát hiểm trong môi trường xã hội: Khi có kẻ trộm đột nhập vào nhà; bị hoảng loạn trong đám đông; bị lạc đường; bị đe dọa, bắt nạt; bị xâm hại tình dục; bị buôn bán, bắt cóc; bị bạo lực học đường...

Nhóm các tình huống cần thoát hiểm trong môi trường kĩ thuật, công nghệ: Bị hoảng loạn khi bị kẹt trong thang máy; bị hoảng loạn trong phòng khóa kín; gặp các sự cố kĩ thuật, dễ dẫn đến tai nạn, gây thương tích...

2.3. Thực trạng kĩ năng thoát hiểm của học sinh tiểu học Hà Nội

2.3.1. Thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường tự nhiên

Ý kiến của học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường tự nhiên qua kết quả khảo sát được thể hiện trên Hình 1 và Bảng 1, Bảng 2.

(Ghi chú: Điểm trung bình từ 1-1,66 là chưa biết; từ 1,67-2,32 là có biết; từ 2,33-3 là biết rõ)

Hình 1: Ý kiến của học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường tự nhiên

Kết quả khảo sát và trao đổi ý kiến với học sinh cho thấy, các em đều biết cách thoát hiểm trong 5 tình huống thuộc nhóm kĩ năng thoát hiểm trong môi trường tự nhiên, nhất là “Cách thoát hiểm trong hỏa hoạn” (điểm trung bình 2.37). Xét về tỉ lệ học sinh biết và biết rất rõ thì “Cách thoát hiểm khi bị đuối nước” và “Cách thoát hiểm trong hỏa hoạn” là hai tình huống có kết quả đánh giá cao nhất. Ngoài ra, “Cách thoát hiểm trong thiên tai”, “Cách thoát hiểm khi bị côn trùng, động vật cắn” cũng được đa số học sinh biết đến nhưng số lượng hiểu rõ về tình huống này không nhiều.

Bảng 1: Ý kiến của học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường tự nhiên

TT	Tình huống	Chưa biết	Có biết	Biết rất rõ
1	Cách thoát hiểm khi bị đuối nước	16,2%	43,7%	40,1%
2	Cách thoát hiểm trong hỏa hoạn	9,4%	44,1%	46,6%
3	Cách thoát hiểm trong thiên tai	38,1%	41,6%	20,3%
4	Cách thoát hiểm khi bị sốc nhiệt	43,6%	37,0%	19,5%
5	Cách thoát hiểm khi bị côn trùng, động vật cắn	27,3%	43,8%	28,9%

Bên cạnh những nội dung được quan tâm thì tỉ lệ học sinh chưa biết đến các cách thoát hiểm trong môi trường tự nhiên ở mức còn cao. Ví dụ: “Cách thoát hiểm khi bị sốc nhiệt” chiếm 43,6% và “Cách thoát hiểm trong thiên tai” chiếm 38,1%. Sự khác biệt này là do có những kĩ năng thoát hiểm chung đã được hướng dẫn cho tất cả học sinh tiểu học trên địa bàn Thành phố Hà Nội, nhưng cũng còn những kĩ năng mang tính đặc thù hơn, ít được nhắc đến ở vùng thành thị hoặc nông thôn. Điển hình như “Cách thoát hiểm trong thiên tai”, đối với học sinh tiểu học thành thị, tỉ lệ học sinh tiểu học biết là 37,2% và chưa biết là 48%. Trong khi đó, học sinh tiểu học ở khu vực nông thôn, tỉ lệ các em biết chiếm 50,3%, chưa biết 18,5%. Dựa trên đặc điểm của từng địa phương và nhu cầu của học sinh tiểu học để lựa chọn các hình thức tổ chức triển khai giáo dục kĩ năng thoát hiểm cho phù hợp.

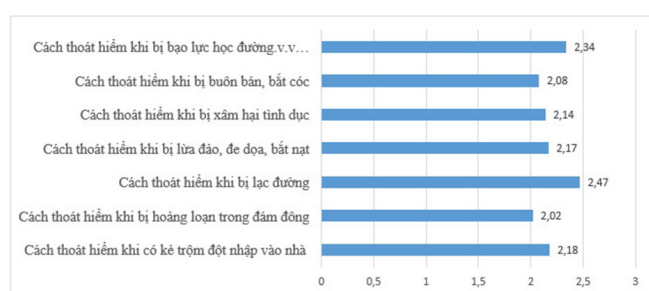
Bảng 2: Ý kiến của cha mẹ học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường tự nhiên

TT	Kĩ năng	Đã có	Chưa có
1	Kĩ năng thoát hiểm khi bị đuối nước	59,5%	40,5%
2	Kĩ năng thoát hiểm trong hỏa hoạn	66,9%	33,1%
3	Kĩ năng thoát hiểm trong thiên tai	32,1%	67,9%
4	Kĩ năng thoát hiểm khi bị sốc nhiệt	38,4%	61,6%
5	Kĩ năng thoát hiểm khi bị côn trùng, động vật cắn, đốt	69,7%	30,3%

Tổng hợp ý kiến của cha mẹ học sinh cho thấy, những kĩ năng thoát hiểm mà học sinh tiểu học có, tập trung nhiều ở “Kĩ năng thoát hiểm khi bị côn trùng, động vật cắn, đốt” (69,7%), “Kĩ năng thoát hiểm trong hỏa hoạn” (66,9%), “Kĩ năng thoát hiểm khi bị đuối nước” (59,5%). Kết quả khảo sát cũng chỉ ra vẫn còn tỉ lệ cao số học sinh thiếu “Kĩ năng thoát hiểm trong thiên tai” và “Kĩ năng thoát hiểm khi bị sốc nhiệt”, tỉ lệ đánh giá “chưa có” lần lượt là 67,9%, 61,6%. Như vậy, có thể quan sát được mức độ chênh lệch về kết quả giữa các kĩ năng, tuy nhiên khi xét về sự khác biệt ở khu vực thành thị và nông thôn thì tỉ lệ học sinh tiểu học ở nông thôn có kĩ năng thoát hiểm trong môi trường tự nhiên cao hơn so với thành thị, riêng từng kĩ năng tỉ lệ chênh lệch giữa hai khu vực khá rõ.

2.3.2. Thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường xã hội

Ý kiến của học sinh tiểu học về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường xã hội qua kết quả khảo sát được thể hiện trên Hình 2 và Bảng 3 dưới đây:

(Ghi chú: Điểm trung bình từ 1-1,66 là chưa biết; từ 1,67-2,32 là có biết; từ 2,33-3 là biết rõ)

Hình 2: Ý kiến của học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường xã hội

Có 7 tình huống thuộc vào nhóm môi trường xã hội, trong đó 6 tình huống được các em nhận định ở mức độ “biết”, điểm trung bình từ 2,02 đến 2,34, riêng “Cách thoát hiểm khi bị lạc đường” có kết quả đánh giá cao hơn cả với điểm trung bình 2,47.

Bảng 3: Ý kiến của học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường xã hội

TT	Tình huống	Chưa biết	Có biết	Biết rất rõ
1	Cách thoát hiểm khi có kẻ trộm đột nhập vào nhà	21,2%	39,7%	39,0%
2	Cách thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong đám đông	28,6%	40,3%	31,0%
3	Cách thoát hiểm khi bị lạc đường	9,5%	34,1%	56,4%
4	Cách thoát hiểm khi bị lừa đảo, đe dọa, bắt nạt	20,9%	41,2%	37,9%
5	Cách thoát hiểm khi bị xâm hại tình dục	26,8%	32,5%	40,6%
6	Cách thoát hiểm khi bị buôn bán, bắt cóc	28,3%	35,8%	35,9%
7	Cách thoát hiểm khi bị bạo lực học đường.v.v...	13,5%	39,3%	47,3%

Xét riêng từng tình huống có thể thấy, 47,3% “Cách thoát hiểm khi bị bạo lực học đường”, 56,4% “Cách thoát hiểm khi bị lạc đường”, 40,6% “Cách thoát hiểm khi bị xâm hại tình dục” là số tình huống có tỉ lệ học sinh “biết rất rõ”, cao hơn so với các tình huống còn lại. Với những kĩ năng thoát hiểm thuộc nhóm xã hội, tỉ lệ học sinh “có biết” dao động 32,5% đến 41,2%. Một số cách thoát hiểm khi bị bạo lực học đường, khi bị lừa đảo, đe dọa, bắt nạt... vừa có tỉ lệ phần trăm học sinh “biết rất rõ” và “biết” cao trong số 7 tình huống. Môi trường xã hội là môi trường rất phức tạp, những tình huống nguy hiểm có thể xảy ra ở bất kì thời điểm nào trong cuộc sống, ở bất kì nơi đâu kể cả thành thị hay nông thôn. Do đó, các em đã được gia đình, nhà trường quan tâm, trang bị một số kiến thức, kĩ năng ban đầu về những tình huống và kĩ năng thoát hiểm. Vì vậy, tỉ lệ học sinh tiểu học chưa biết cách thoát hiểm ứng với các nội dung đều thấp hơn 30%, trong đó thấp nhất là “Cách thoát hiểm khi bị lạc đường” 9,5% và “Cách thoát hiểm khi bị bạo lực học đường” 13,5%. Có sự khác biệt về tỉ lệ học sinh tiểu học “chưa biết” các cách thoát hiểm giữa thành thị và nông thôn. Ở nông thôn, các em “chưa biết” chiếm tỉ lệ dưới 20%, tỉ lệ này ở thành thị dưới 40%.

Bảng 4: Ý kiến của cha mẹ học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường xã hội

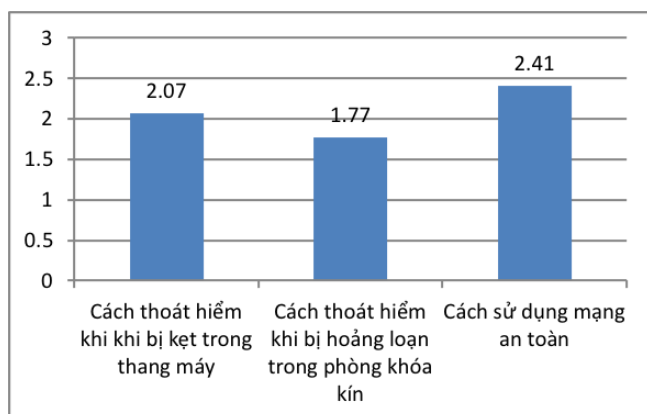
TT	Kĩ năng	Đã có	Chưa có
1	Kĩ năng thoát hiểm khi có kẻ trộm đột nhập vào nhà	57,6%	42,4%

TT	Kĩ năng	Đã có	Chưa có
2	Kĩ năng thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong đám đông	45,1%	54,9%
3	Kĩ năng thoát hiểm khi bị lạc đường	78,3%	21,7%
4	Kĩ năng thoát hiểm khi bị lừa đảo, đe dọa, bắt nạt	64,5%	35,5%
5	Kĩ năng thoát hiểm khi bị xâm hại tình dục	62,4%	37,6%
6	Kĩ năng thoát hiểm khi bị buôn bán, bắt cóc	55,5%	44,5%
7	Kĩ năng thoát hiểm khi bị bạo lực học đường	65,9%	34,1%

Tổng hợp ý kiến từ phía cha mẹ học sinh, có thể nhận thấy, phần lớn học sinh đã có những kĩ năng như: “Kĩ năng thoát hiểm khi bị lạc đường” (78,3%), “Kĩ năng thoát hiểm khi bị bạo lực học đường” (65,9%), “Kĩ năng thoát hiểm khi bị lừa đảo, đe dọa, bắt nạt” (64,5%). Đây là các kĩ năng rất quen thuộc, gần gũi với học sinh, thường được đề cập trong sách vở, tài liệu và được gia đình cũng như nhà trường trang bị gần như đầu tiên trong số các kĩ năng. Tuy nhiên, tỉ lệ học sinh chưa có kĩ năng thoát hiểm vẫn còn thấp, như “Kĩ năng thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong đám đông” 54,9%, “Kĩ năng thoát hiểm khi bị buôn bán, bắt cóc” (44,5%). So sánh kết quả đánh giá giữa hai khu vực thành thị và nông thôn, nhìn chung, tỉ lệ học sinh nông thôn có kĩ năng thoát hiểm trong môi trường xã hội cao hơn thành thị. Ngoài ra, xét riêng ở từng kĩ năng có sự khác biệt về thứ tự sắp xếp và phần trăm đánh giá.

2.4. Thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường kĩ thuật, công nghệ

Nhóm kĩ năng thoát hiểm trong môi trường kĩ thuật,

(Ghi chú: Điểm trung bình từ 1-1,66 là chưa biết; từ 1,67-2,32 là có biết; từ 2,33-3 là biết rõ)

Hình 3: Ý kiến của học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường kĩ thuật, công nghệ

công nghệ bao gồm 3 tình huống thoát hiểm khi bị kẹt trong thang máy, khi bị hoảng loạn trong phòng kín và sử dụng mạng an toàn, trong đó học sinh “có biết” hai tình huống đầu nhiều hơn (điểm trung bình lần lượt là 2,07 và 1,77) và đặc biệt “biết rất rõ” với tình huống thứ 3 (điểm trung bình 2,41).

Bảng 5: Ý kiến của học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường kĩ thuật, công nghệ

TT	Tình huống	Chưa biết	Có biết	Biết rất rõ
1	Cách thoát hiểm khi bị kẹt trong thang máy	27,2%	39,2%	33,7%
2	Cách thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong phòng khóa kín	43,3%	36,1%	20,6%
3	Cách sử dụng mạng an toàn	12,4%	34,3%	53,3%

Trong 3 tình huống, “Cách thoát hiểm khi bị kẹt trong thang máy” và “Cách sử dụng mạng an toàn” có tỉ lệ học sinh “biết” và “biết rất rõ” cao. Trái lại, “Cách thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong phòng khóa kín” mặc dù có tỉ lệ học sinh tiểu học biết cao hơn “Cách sử dụng mạng an toàn”, nhưng đồng thời tỉ lệ phần trăm học sinh tiểu học “chưa biết” đến tình huống này còn rất cao, chiếm 43,3%. Như vậy, có thể thấy, “Cách thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong phòng khóa kín” chưa được gia đình, nhà trường và xã hội chú ý quan tâm, các em chưa có nhiều cơ hội để tiếp cận đến kĩ năng thoát hiểm này. Tỉ lệ học sinh chưa biết đến “Cách thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong phòng khóa kín” ở thành thị chiếm nhiều nhất 53,5%, nhưng ở vùng nông thôn, tỉ lệ “Cách thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong phòng khóa kín” và “Cách thoát hiểm khi bị kẹt trong thang máy” là 22,9%.

Bảng 6: Ý kiến của cha mẹ học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường kĩ thuật, công nghệ

TT	Kĩ năng	Đã có	Chưa có
1	Kĩ năng thoát hiểm khi bị hoảng loạn khi bị kẹt trong thang máy	45,2%	54,8%
2	Kĩ năng thoát hiểm khi bị hoảng loạn trong phòng khóa kín	47,0%	53,0%
3	Kĩ năng an toàn sử dụng mạng	60,6%	39,4%

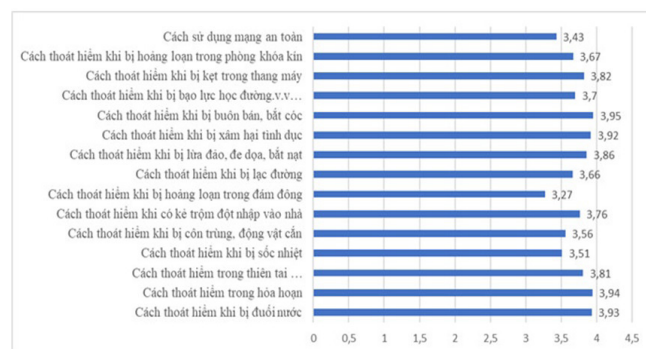
Khi hỏi cha mẹ học sinh về thực trạng kĩ năng thoát hiểm trong môi trường kĩ thuật, công nghệ, đa số đồng ý rằng, học sinh tiểu học đã có kĩ năng an toàn mạng là cao nhất trong tổng số 3 kĩ năng, chiếm 60,6%. Trái lại, “Kĩ năng thoát hiểm khi bị hoảng loạn khi bị kẹt

trong thang máy” và “Kĩ năng thoát kiểm khi bị hoảng loạn trong phòng khóa kín” có tỉ lệ học sinh chưa biết cao hơn số học sinh đã biết. Sự chênh lệch này cũng thể hiện rõ trong kết quả đánh giá ở hai khu vực thành thị và nông thôn. Tuy nhiên, tỉ lệ học sinh tiểu học thành thị đã biết giữa các kĩ năng không có sự khác biệt nhiều, riêng khu vực nông thôn, “Kĩ năng an toàn mạng” (83.7%) có tỉ lệ phần trăm cao nhất và cách hai kĩ năng còn lại trong khoảng từ 30% đến 40%.

Về cơ bản, có thể thấy, ba nhóm kĩ năng thoát kiểm đã có sự khác nhau, mỗi nhóm đều mang những đặc điểm riêng và đều tồn tại các rủi ro nhất định trong cuộc sống. Khi nhắc đến kĩ thuật và công nghệ, mọi người thường hay suy nghĩ về các hoạt động như chế tạo, vận hành, quy trình, máy móc... và cho rằng, tất cả đều được kiểm soát cũng như được đảm bảo an toàn khi áp dụng hàng ngày. Nhưng thực tế, những nguy hiểm có thể đến bất ngờ và không lường trước được nên việc trang bị những kĩ năng ứng phó với các tình huống như vậy là rất quan trọng, đặc biệt với học sinh tiểu học.

2.5. Mức độ quan trọng của những kĩ năng thoát kiểm cần giáo dục cho học sinh tiểu học

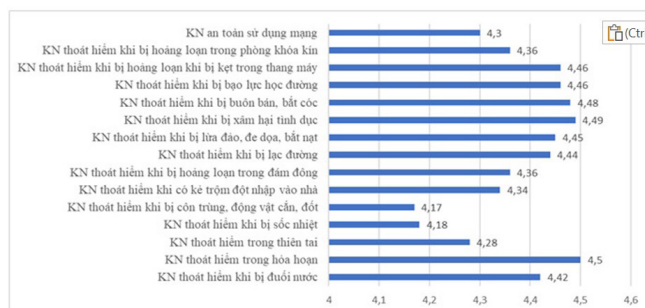
Nhìn chung, những kĩ năng thoát kiểm cần được giáo dục cho học sinh tiểu học được chia thành 15 kĩ năng nhỏ và phần lớn đều có vai trò rất quan trọng trong cuộc sống. Ý kiến của học sinh tiểu học về sự cần thiết được hướng dẫn các kĩ năng thoát kiểm thể hiện trong Hình 4 dưới đây:

(Ghi chú: Điểm trung bình 1-1,8 là Không cần thiết; 1,81-2,6 là Ít cần thiết; 2,61-3,4 là Bình thường; 3,41-4,2 là Cần thiết; 4,21-5 là Rất cần thiết)

Hình 4: Ý kiến của học sinh về sự cần thiết được hướng dẫn kĩ năng thoát kiểm

Ý kiến của cán bộ quản lí, giáo viên và cha mẹ học sinh về những kĩ năng thoát kiểm cần được hướng dẫn cho học sinh thể hiện tại Hình 5.

(Ghi chú: Điểm trung bình 1-1,8: Không cần thiết; 1,81-2,6: Ít cần thiết; 2,61-3,4: Bình thường; 3,41-4,2: Cần thiết; 4,21-5: Rất cần thiết)

Hình 5: Ý kiến của cán bộ quản lí, giáo viên, cha mẹ học sinh về những kĩ năng thoát kiểm cần được hướng dẫn cho học sinh

Tìm hiểu ý kiến của cán bộ quản lí, giáo viên và cha mẹ học sinh về những kĩ năng thoát kiểm cần được giáo dục ở tiểu học thông qua việc đánh giá mức độ quan trọng ở mỗi nội dung. Kết quả cho thấy, “Kĩ năng thoát kiểm trong hỏa hoạn” có điểm trung bình lớn nhất là 4,50 (xem Hình 5), sau đó lần lượt đến “Kĩ năng thoát kiểm khi bị xâm hại tình dục” (4,49), “Khi bị buôn bán, bắt cóc” (4,48), “Bạo lực học đường” và “Hoảng loạn khi bị kẹt trong thang máy” (4,46). Đây là những tai nạn có thể xảy ra bất cứ lúc nào và gây ảnh hưởng không nhỏ đến học sinh. Tuy nhiên, với các môi trường sống khác nhau có nhu cầu cần giáo dục kĩ năng thoát kiểm khác nhau, có sự chênh lệch giữa thành thị và nông thôn, điển hình là “Kĩ năng thoát kiểm khi bị đuối nước”. Lí do có thể kể đến như các vùng ở nông thôn sở hữu mật độ ao hồ, sông ngòi, kênh, rạch nhiều hơn so với thành thị, tỉ lệ học sinh nông thôn biết bơi hiện nay giảm đáng kể, tỉ lệ trẻ em tiếp cận với bơi lội sớm không còn quá cao như trước đây. Vì vậy, mức độ quan trọng của “Kĩ năng thoát kiểm khi bị đuối nước” được cán bộ quản lí, giáo viên và cha mẹ học sinh đánh giá rất cao ở khu vực nông thôn, mức trung bình từ 4,96 đến 5,0.

Bên cạnh những kĩ năng được đánh giá rất quan trọng cần được giáo dục, có một số kĩ năng khác chiếm tỉ lệ thấp hơn cả, như: “Kĩ năng thoát kiểm khi bị côn trùng, động vật cắn, đốt” (4,17), “Kĩ năng thoát kiểm khi bị sốt nhiệt” (4,18). Đa phần cán bộ quản lí, giáo viên và cha mẹ học sinh tập trung đánh giá mức độ quan trọng ở những kĩ năng có tần suất xảy ra tai nạn cao hơn, phổ biến hơn trong cuộc sống hàng ngày của học sinh.

So sánh các số liệu tổng hợp ý kiến của học sinh và ý kiến của cán bộ quản lí, giáo viên, cha mẹ học sinh cho thấy, về cơ bản là tương đồng, mặc dù có những khác biệt nhưng không đáng kể. Những kĩ năng thoát kiểm đề cập trên đây là rất quan trọng, cần được hướng dẫn, giáo dục cho học sinh tiểu học. Vì vậy, đòi hỏi phải

trang bị cho học sinh tiểu học những kiến thức và kỹ năng cần thiết để ứng phó với các tình huống nguy hiểm có thể gặp trong thực tiễn cuộc sống.

3. Kết luận

Mỗi con người cần có những kỹ năng nhất định để tồn tại và phát triển. Giáo dục kỹ năng thoát hiểm cho học sinh chính là định hướng cho các em những con đường sống tích cực trong xã hội hiện đại trong các mối quan hệ cơ bản: con người với chính mình; con người với tự nhiên; con người với các mối quan hệ xã hội; con người với kỹ thuật, công nghệ. Giáo dục kỹ năng thoát hiểm giúp học sinh biết đưa những kiến thức vào thực tế để có những hành động cụ thể và biến hành động đó thành thói quen, kỹ năng bảo vệ an toàn cho bản thân, giúp các em thích ứng được với hoàn cảnh nguy hiểm và vững vàng, tự tin bước tới tương lai.

Đề học sinh tiểu học có được các kỹ năng xử lý, thoát khỏi các tình huống khó khăn, nguy hiểm, bảo toàn

được sức khỏe và tính mạng của mình đòi hỏi phải tiến hành giáo dục các em, giúp các em có được nhận thức đúng về các tình huống nguy hiểm, trang bị những kiến thức ban đầu về phương pháp, cách thức cũng như rèn luyện kỹ năng xử lý vấn đề, ứng phó với tình huống nguy hiểm, thoát hiểm an toàn. Giáo dục kỹ năng thoát hiểm cho học sinh tiểu học có thể được đưa vào nhà trường bằng các hình thức hoạt động trải nghiệm và lồng ghép vào các môn học chính khóa. Giáo dục kỹ năng thoát hiểm cho học sinh có thể được thực hiện thông qua một chương trình với sách hướng dẫn và những video clip minh họa cụ thể, sinh động sẽ là có ý nghĩa thiết thực, hữu ích và có thể sử dụng rộng rãi cho mọi trẻ em ở độ tuổi này.

Lời cảm ơn: Bài viết là kết quả nghiên cứu của Đề tài “Giáo dục kỹ năng thoát hiểm cho học sinh tiểu học Hà Nội”, mã số: 01X-12/02-2020-3.

Tài liệu tham khảo

[1] Nguyễn Thanh Bình, (2009), <i>Giáo trình Giáo dục kỹ năng sống</i>, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội. [2] Khương Vĩnh Đức, (2018), <i>Kỹ năng sinh tồn khi gặp nguy hiểm dành cho thanh thiếu niên: Cuồng Phong</i>, NXB Hồng Đức. [3] Bùi Thu Hiền, (2016), <i>Kỹ năng tồn tại và thoát hiểm</i>, NXB Quân đội Nhân dân. [4] Lưu Thu Thủy, Trần Thị Tố Oanh, Nguyễn Thị Thu Hà,	(2015), <i>Bài tập rèn luyện kỹ năng sống cho học sinh lớp 1,2,3,4,5</i>, NXB Giáo dục, Hà Nội. [5] UNICEF, (2016), <i>Global evaluation of life skills education programmes</i>, New York: United Nations Children’s Fund. [6] World Health Organization, (2020), <i>Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools</i>.

THE CURRENT SITUATION OF ESCAPE SKILLS AND THE NEED FOR EDUCATING ESCAPE SKILLS TO PRIMARY SCHOOL PUPILS IN HANOI

Phan Van Kha

Email: pvkha@moet.edu.vn
The Vietnam National Institute of Educational Sciences
101 Tran Hung Dao, Hoan Kiem, Hanoi, Vietnam

ABSTRACT: *The socio-economic and environmental changes with multidimensional and complex impacts affect the formation and development of the young generation’s personality. Statistics showed an increasing number of injuries in children. Every year, many children are at risk of unsafety caused by traffic accidents, fires, drowning, violence and cheat... It is a warning bell for families, schools, and society if there are no preventive solutions as well as equipping students with escape knowledge and skills. Educating students on escape skills to help them overcome difficult situations in their lives is a vital task of the education sector and the whole society. This article focuses on analyzing and clarifying the nature and contents of instrumental concepts and systematic classification of dangerous situations and students’ escape skills, the current situation of escape skills, and the needs of students. It is necessary to instruct escape skills to primary pupils in Hanoi as a basis for designing programs and organizing educational activities on pupils’ escape skills.*

KEYWORDS: Life skills, escape skills, escape skills education.